עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יד וסמ"ג שם טוש"ע אה"ע סימן קכח סעיף ג וסי' קנ סעי' א:

ב מיי' שם הלכה כ סמג עשין כ טוש"ע שם סי' מו סעיף ח:

מסורת הש"ס

רבינא אמר לענין קרבן קתני (א) עשו בית דין בהוראתן כזדון איש באשה ולא מתיא קרבן על פי עדים בשגגת איש באשה ומתיא קרבן: ואיבעית אימא הא קמייתא רבנן היא ותריץ הכי חוץ מאשת איש ושנשאת על פי בית דין: מתיב עולא מי אמרינן מאי הוה לה למיעבד והתנן *כתב לשם מלכות שאינה הוגנת, לשם מלכות מדי, לשם מלכות יון, לבנין הבית, לחורבן הבית, היה במזרח וכתב במערב, במערב וכתב במזרח, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה, ואמאי, לימא מאי הוה לה למיעבד? איבעי לה לאקרויי לגיטא. אמר רב שימי בר אשי תא שמע *הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת ונמצאת זו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה, ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד? איבעי לה לאמתוני. אמר אביי תא שמע *כל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן, הלכו צרות ונישאו ונמצאו אלו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה, ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד? איבעי לה לאמתוני. אמר רבא תא שמע *כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש, ונתנו זה לזה, ולאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מתחת ידי האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה, ואמאי, נימא מאי הוה לה למיעבד? איבעי לה לאקרויי לגיטא. אמר רב אשי תא שמע *שינה שמו ושמה, שם עירו ושם עירה, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה, ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד? איבעי לה לאקרויי לגיטא. אמר רבינא תא שמע *כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה כו', איבעי לה לאקרויי לגיטא. רב פפא סבר למיעבד עובדא במאי הוה לה למיעבד, אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא והתניא כל הני מתנייתא, אמר ליה ולאו שנינהו? אמר ליה *ואשינויי ליהו וליסמוך?! (ופסק) אמר רב אשי ולקלא לא חיישינן, הי קלא אילימא קלא דבתר נשואין הא אמרה רב אשי חדא זימנא דאמר רב אשי כל

ולא מייתא קרבן. דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כדילפינן בהוריות (דף ב:) מבעשותה: הך קמייתא. דקתני חוץ מאשת איש (ב) [כולה] רבנן היא ולא סיתני 'שניסת' דמשמע אבל בעדים לא אלא תריץ 'ושניסת' ומשתמעין תרווייהו: חוץ מאשת איש. דהייט בעדים ושניסת ע"פ ב"ד בעד אחד דתרוייהו בעו גט וכיון דבעינן גיטא אלמא מילתא היא ומתסרת אקמא: כתב לשם מלכות שאינה הוגנת. סופר שהיה צריך למנות למלכי ישראל או לשם מלכות אחרת כגון לשם מלכי רומי ותנא קרי לה "שאינה הוגנת" משום דאין להם לא כתב ולא לשון כדכתיב (עובדיה א) "בזוי אתה מאד": תצא מזה ומזה. אם ניסת באותו גט: כל הדרכים. כל הנך קלקולי דמתני': מאי הוה לה למיעבד. סבורה היתה שהוא גט כשר: לאקרויה לגיטא. לפני חכם: והלכה צרתה ונשאת לשוק. שנפטרה ביבום חברתה ואח"כ נמצאת זו אילונית ואין ביאתה פוטרת צרתה כדאמר בפ"ק (דף יב.) פרט לאילונית שאין יולדת: תצא. צרתה מזה שניסת לו ומיבמה ורבי עקיבא היא (לקמן דף צב.) דעביד חייבי לאוין כגון יבמה לשוק כחייבי כריתות כאשת איש ממש: כל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן. לשוק בלא חליצה ויבום כגון ט"ו נשים דפ"ק (דף ב.): הלכו צרות אלו ונישאו. לשוק ונמצאת הערוה אילונית ונודע שהוזקקה צרתה לייבום למפרע דערוה אילונית אינה פוטרת צרתה, דאילונית מקח טעות הוא ולאו אשתו היא, ואין זו צרת ערוה וזקוקה ליבם כדתנן בפ"ק (שם) וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות: תצא. הצרה מזה ומזה כו': גט לאיש ושובר לאשה. שהבעל נותן שכר הגט והאשה כותבת שובר לגבות כתובתה מן בעלה ולתת לו השובר שאם לא היתה נותנת לו שובר לא יפרע לה כתובה: ונתנו זה לזה. כסבורה זו לקבל גט מיד בעלה וקבלה שובר והיא נתנה לו גט: גט קרח. בגט מקושר קמיירי כדאמר בבבא בתרא (דף קס.) גט פשוט עדיו מתוכו, גט מקושר עדיו מאחוריו כשהיה כופלו חותם העד על הכפל וחוזר וכופלו וחותם עד שני וכן שלישי ואם היו קשריו מרובים מעדיו הייט גט קרח ופסול: סבר למיעבד עובדא במאי הוה לה למיעבד. ולהחזיר לבעלה אשת איש שנשאת בעדים: והתניא כל הני. ולא אמרינן מאי הוה לה למיעבד: אמר ליה ולאו שנינהו, אמר ליה ואשינויי לסמוך. אם זה דוחק ומתרץ (ג) (לדחוק) התשובה אנן ממילא שמעינן דלא אמרינן מאי הוה לה למיעבד (: ופסק) ונמנע ולא עבד עובדא: ולקלא לא חיישינן. אם ניסת בבית דין ואח"כ יצא קול שבעלה חי ולפניט לא בא:

רבינא אמר לענין קרבן קתני. והכי קאמר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה וליכא למימר משום דחשיבא כמזידה הוא דלא מיחייבא קרבן משום דהוי לה למידק דהא תנן (לעיל פז: ע"ש) הורוה ב"ד לינשא (ד) וחזרה וקלקלה חייבת בקרבן שלא הורוה אלא לינשא ויותר קרובה היא למזיד כשקלקלה מכשניסת אלא טעמא משום יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור דהכי אית ליה לר' שמעון בפ"ק דהוריות (דף ג.) והאי דנקט הכא כזדון איש באשה סימנא בעלמא הוא:

מלכות יון כו'. והא דאמר בע"ז (דף י.) דבגולה אין מונין אלא למלכות יון בלבד אר"ת דהייט בשאר שטרות דבגט שייך שלום מלכות דדבר גדול הוא בעיניהם להפריד איש מאשתו ואין מונין אלא למלכות אותה העיר בלבד*:

[עי' תוספות גיטין פ. ד"ה מפני וכו' כתבו דבר זה בשם ר"י]

היה במזרח וכתב במערב. לא כמו שפירש ריב"ן דאבעל קאי דבהדיא אמרי' בגיטין (ד' פו. ושם) היה במזרח מאן אילימא בעל הייט שינה שם עירו אלא סופר כדאמר להו רב לספרי כי יתביתו בהיני כתובו בהיני כו' וא"ת בשלמא בעדים צריך לכתוב מקום שחותמים דאיכא קפידא שיכולין לבא לידי הזמה אבל בסופר מאי קפידא איכא ועוד תימה דעכשיו נוהגין לכתחלה שהסופר כותב כתובה בעיר זו ושולחה לחתן לעיר אחרת שהוא מקום חופה וכותבין שם עיר החופה ששם חותמין ושמא י"ל הא דנקט הגמרא היה סופר במזרח לאו דוקא משום סופר אלא משום עדים אלא משום דמתני' קתני היה במזרח לשון יחיד דמשמע סופר ואורחא דמילתא דבמקום שהסופר כותב שם עדים חותמים וליכא פסולא אלא משום עדים ורב דקאמר נמי לסופרים לא היה מקפיד אלא משום עדים ובשאר שטרות אפילו שינה מקום עדים דיעבד כשר כדקתני באחד דיני ממונות (סנהדרין לב: ושם) שטר שזמנו כתוב באחד בניסן אע"פ שבאו עדים ואמרו באחד בניסן עמנו הייתם שטר כשר ועדיו כשרים תיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו אלא בגיטין החמירו והא דגיטין המאוחרים כשרים הייט כשהעדים והסופר היו באותה העיר בזמן הכתוב בגט וא"ת מאי באספה אמאי כשר לרבי מאיר ניחוש שמא איחרו וכתבו ולא חש הסופר להיות בעיר ביום הכתוב בו וזרקו לאספה והוא דהיה במזרח כר"מ נמי אתי כדמוכח בהמגרש (גיטין פו:) לפר"ת גבי (ה) גיטין פסולים דפריך והא איכא שלום מלכות דפי' דלאו אשלום מלכות קפדינן דההוא מותר אפי' לכתחלה לרבנן דר' מאיר כמו שאנו כותבים לבריאת עולם אלא מסיפא דהיה במזרח וכתב במערב פריך וכן מוכח בפר"ת דגרס האיכא כתב לשם מלכות כו' משמע דמסיפא פריך ומוכחא סוגיא דאתיא כר' מאיר ואר"י דלא מחזקינן ליה כמאוחר דמסתמא בו ביום שנמלא נכתב כמו שמוכיח מתוכו אי נמי בידוע שהסופר וכתב מקומו ומסתמא שם היה הסופר [וע"ע תוס' גיטין פ. ד"ה כי יתביתו]: **תא** שמע כל עריות כו'. ס"ד בכונס יבמתו שייך למימר איבעי לה לאמתוני שהיתה בחזקת איסור לשוק עומדת ואין לה להנשא עד שיתברר הדבר שמותרת לשוק אבל כאן בחזקת היתר לשוק עומדת: **תא** שמע כתב סופר גט לאיש כו'. ס"ד דהכא לא שייך איבעי לה לאקרויי גיטא כמו לעיל דמיירי אפילו אקריאת גיטא אחר כתיבה קודם נתינה ועיילה לבי ידיה ואיחלף ומשני דאיבעי לה לאקרויי לגיטא לאחר שנתן לה הסופר: **תא** שמע שינה שמו ושמה כו'. כגון שיש לו ב' שמות אחד ביהודה ואחד בגליל והיה ביהודה וכתב שם של גליל ס"ד דהכא מאי ה"ל למיעבד אע"ג דאקרויה לגיטא קס"ד כשר ומשני דאיבעי לה לאקרויה גיטא ולשאול ולאסוקי דמתא דכאן ביהודה אין שמו כך: **תא** שמע כנסה בגט קרח. ס"ד דהכא לא פשטה כל כך דלא איבעי לה לאסוקי אדעתא דמיפסיל בהכי ומשני דאיבעי לה לאקרויי גיטה בבית דין הבקיאין בדבר הרבה ואין הגמרא מביא הנך משניות כסדר הראוי להקשות זה אחר זה דלא מיתרצא בתרייתא בשינויא קמייתא כדפרישית [וע"ע תוס' כתובות קב: ד"ה ת"ש מתו]: **שם** עירו ושם עירה. נראה לר"י דלא חיישינן לכתוב מקום עמידתו באותו יום אלא מקום עיקר דירתו דהא בגיטין הבאים ממדינת הים אי אפשר לידע מקום עמידתם באותו יום:

תוספות ישנים

היה במזרח וכתב במערב. בגיטין פריך מהאי מתני' אילימא בעל הייט שינה (שמו) שם עירו (ושמה) ושם עירה אלא מיירי שהיה הסופר במזרח וכתב במערב ומקשינן אמאי לא מוקי לה התם בבעל ומיירי שהיה עומד שם בשעת כתיבת הגט וכתב עמידתו במערב ומתרצינן דודאי א"צ לכתוב יום העמידה בשעת (הנתינה) [הכתיבה] ונראה לדבר דאי היה צריך לכתוב מקום עמידת האיש כמו כן היה צריך לכתוב מקום עמידת האשה וא"כ לא תלינו גיטין באים ממדינת הים שהרי א"א לדעת מקום עמידת (הבעל) [האשה] בשעת הנתינה ועל מקום לידה אומר הר"י דא"צ לכתוב דשם עירו ושם עירה לא מיירי רק בעיקר דירתם והדרנה טוב ליזהר שלא לכותבו שא"א לעמוד בו ויבא לכתוב גם בטעות ואם שינה מקום לידתו נראה דאין לפסול הגט בכך ואין לפסול משום דסהדי אעקרא חתימי דהא לא חתימי רק אעיקר הגט דהא בכתובות [דף כד. אמרינן] אם כתוב בשטר איש פלוני כהן אין מעלין אותו לכהונה שהרי אין מעידין שהוא כהן דעל גופא דשטרא לבד חתימי. ומעשה היה לפני הר"י ששינו מקום לידתו והכשירו והשתא מוקי לה תלמודא בגיטין דהיה במזרח וכתב במערב ר"ל הסופר. ותימה דבכתובות שלנו אין אנו נזהרים מזה שש"צ כותבה במקום שהוא והתוספה במקום אחר ונראה דאין קפידא בסופר רק בעדים כשחותמין במקום אחר מאותו שנכתב הגט אבל בכתובות שלנו הש"ץ כותב מקום שיחתמו בו העדים א"נ כיון שידוע לעולם שהש"ץ כותב כל הכתובות שבגבול עירו אף כי אין התוספה במקום שעומד בו לא מחזי כשיקרא: **איבעי** לה לאקרויי גיטא. וא"ת א"כ דמיירי בלא קראוהו מאי אריא שלא נכתב כהלכתו כיון דלא קריוה מיפסיל דהכי משמע בגיטין; וי"ל דאף כי מיפסיל לא אמרי' תצא מזה ומזה. א"נ מיירי הכא דקריוה לאחר נתינה אבל לא קריוה קודם נתינה ואי"כ אי לאו משום דשינה לא מיפסיל בהכי דודאי לכתחלה בעי קרייה לפני נתינה ולאחר נתינה אבל דיעבד לא מיפסיל אי קריוה לבסוף והכא משום דשינה מפסיל: **איבעי** לה לאמתוני. וא"ת ע"פ עדים נמי איבעי לה לאמתוני לראות אם יבא בעלה וי"ל דהכא שלשלה ליבם ובחזקת איסור לשוק היא איבעי לה לאמתוני לראות אם תמלא חברתה איילונית אם לאו טרם שתנשא לשוק אבל במתני' כיון דאתו עדים ואמרו שמת בעלה הרי עומדת בחזקת היתר ואין לה עוד לאמתין: **לשם** מלכות שאינה הוגנת. פי' לשם מלכות רומי שאין להם לא כתב ולא לשון ותימה דהא תזינא דאית להו כתב ולשון וי"ל דאינו כתב מיוחד אלא לקחו אותו משארי לשונות וא"ת אמאי לא חשבינן ליה לשון ישמעאל ולשון ארוס שלא היו כמו כן בדור הפלגה וי"ל דאין לשונם טוב כל כך כמו לשון ישמעאל כדאמרי' בירושלמי דל"ב לשונות הגיף סים וכולם חזרו ויצאו מאדום וישמעאל עוי"ל דר"ל אין להם לשון כמלכות שאר אומות שיש

גיטין פ: · ג"ז שם פ' · ג"ז שם · ג"ז שם פ' · שם פט: · [ב"ב קסה:] · ס"א איט

הגהות הב"ח

(א) גמ' לענין קרבן קתני והכי קאמר עשו ב"ד: (ב) רש"י ד"ה הך וכו' מאשת איש וכו' רבנן: (ג) ד"ה אמר ליה וכו' ומתרץ לדחוק התשובה: (ד) תוס' ד"ה רבינא וכו' ליכנס וחזרה וקלקלה: (ה) ד"ה היה וכו' לפר"ת גבי ג' גיטין:

גליון הש"ס

גמ' איבעי לה לאקרויי כו'. עי' גיטין יט ע"ב תוס' ד"ה צריכין למקרייה: